

Nr 235

Av herr Larsson i Stockholm, *angående översyn av bestämmelserna om avdrag för nedsatt skatteförmåga vid existensminimum m. m.*

En skattskyldig, vars inkomst, efter avdrag av därå belöpande skatt, på grund av nedsatt arbetsförmåga, långvarig, oförvållad arbetslöshet, stor försörjningsbörda eller annan därmed jämförlig omständighet understigit existensminimum, må enligt 50 § 2 mom. kommunalskattelagen och 9 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt erhålla avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga. Enligt punkt 2 av anvisningarna till förstnämnda paragraf gäller emellertid för beviljande av sådant avdrag det villkoret, att den skattskyldige ej ägt tillgångar, bortsett från sedvanliga husgeråd, möbler och kläder, arbetsredskap, mindre bostadsfastighet av enklaste beskaffenhet o. s. v.

Det får betecknas som otillfredsställande, att denna regel genom sin avfattning fått karaktären av en sträng, allmängiltig regel, som ej tillåter någon avvikelse ens i de mest ömmande fallen. Följden härav är, att bestämmelsen i fråga inte bara försvårar den individuella prövning av ärendena, som enligt förarbetena förutsatts skola komma till stånd, utan stundom även medför för den skattskyldige direkt obilliga konsekvenser, som ej heller ur social synpunkt är tilltalande. Änskönt en person befinner sig i den brydsamma belägenheten, att han t. ex. drabbats av nedsatt arbetsförmåga och på grund härav ej har större inkomst än som är nödvändig för livsuppehållet, kan han nämligen inte påräkna skattelindring enligt reglerna för existensminimum, om han äger ett om än blygsamt sparkapital. Häremot är väl ej så mycket att invända, om personen är i arbetsför ålder och hans svårigheter kan bedömas vara av övergående natur. Men långt allvarligare måste situationen sägas vara, om den skattskyldige på grund av ålder eller annan orsak ej kan förväntas bli i stånd att spara på nytt. Det har väckt en stark opposition hos de skattskyldiga, att det allmänna på detta sätt för att taga ut skatt till sista öret hos människor i så små omständigheter, som det här är fråga om, nödgar dem att förbruka ett kapital, som de, kanske med stor uppoffring, hopsparat för att ej behöva ligga samhället till last. Lika obilligt vill det synas, att innehavet av ett eget hem av enkelt men ej "enklaste" slag, som med nuvarande kreditrestriktioner kanske ej ens får belånas, skall tvinga ägaren att befala skatt vid inkomst under existensminimum, t. o. m. när arbetsförmågan tryter. Det är förståeligt, om de skattskyldiga finner en dylik inställning från

det allmännas sida svårförenlig med den höga sociala standard, som i andra hänseenden präglar dagens svenska samhälle.

Anledningen till att frågan om en ändring av villkoren för avdrag vid existensminimum här tages upp är, att ytterligare skäl för en omprövning av dem kan anföras.

Det må till en början framhållas, att villkoren för skattelindring vid existensminimum, när förmögenhetsspärren skall tillämpas, är väsentligt strängare än villkoren för skattelindring enligt de båda andra alternativ, som 50 § 2 mom. kommunalskattelagen och 9 § 2 mom. förordningen om statlig inkomstskatt anvisar. Är skatteförmågan nedsatt till följd av långvarig sjukdom etc. eller består den skattskyldiges huvudsakliga eller enda inkomst av folkpension etc., utgör innehav av tillgångar intet laga hinder för avdrag, och i verkligheten medges i dessa fall skattelindring även vid förhållandevis god förmögenhetsställning. Tilläggas bör, att skattelindring på grund av sjukdom o. d. i praxis beviljas också för relativt hög årsinkomst. Det förekommer naturligtvis fall, där avdrag kan ifrågakomma enligt mer än ett av de tre alternativen, och när så är, finns ju alltid möjligheten att välja det för den skattskyldige förmånligaste alternativet. Men när den utvägen ej står till buds, är man ej sällan nödsakad konstatera, att t. o. m. den, som ostridigt är i stort behov av hjälp, på grund av de stränga existensminimireglerna måste förvägras avdrag. Den här berörda skillnaden i förutsättningarna för avdrag vid nedsatt skatteförmåga markerar för övrigt ytterligare genom att avdraget vid folkpension numera medges också vid den statliga taxeringen.

Anledningen till den nyssnämnda skillnaden lär vara, att bestämmelserna om avdrag vid existensminimum utformades efter mönster av reglerna för indrivning av skatt genom utmätning och införsel. Det må ha varit riktigt i och för sig att förfara så, men man torde å andra sidan ej få blunda för att vad här anförts om de otjänliga verkningarna i vissa fall av bestämmelserna om existensminimum har tillämpning också beträffande indrivningsbestämmelserna, som alltså även de bör mjukas upp till större smidighet.

Ännu ett skäl att på nytt granska reglerna för avdrag vid existensminimum synes vara, att förmögenhetsspärren får antagas direkt motverka strävandena att stimulera medborgarna till ökat sparande. Här må erinras om att en av de åtgärder, som det allmänna genomfört i sådant syfte, består just i skattelindring. Som bekant beslöt 1957 års riksdag att införa dels ett extra avdrag av upp till 200 kr. vid beräkning av inkomst av bostadsfastighet i visst fall, dels ett avdrag av ända till 300 kr. för ogift och 600 kr. för makar vid beräkning av inkomst av kapital. Det kan knappast vara lämpligt att skattelagstiftningen vid sidan av dessa sparpremierande bestämmelser upptar regler av direkt

motsatt effekt, d. v. s. av den verkan, att en sparare, som oförvållat råkat i sådana ekonomiska svårigheter, att hans inkomst ej når över existensminimum, i stället för att få skattelindring kan bli tvungen att konsumera även ett obetydligt sparkapital för att kunna betala skatt på den blygsamma inkomsten.

Vad ovan anförts torde innefatta starka skäl för en översyn av bestämmelserna om skattelindring vid existensminimum. Den smidigare och mildare tillämpning, som här efterlyses, förefaller kunna vinnas genom att förmögenhetsvillkoret i punkt 2 av anvisningarna förses med ett tillägg och får förslagsvis följande lydelse: "Icke heller må, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, avdrag medgivnas, om den skattskyldige ägt tillgångar etc." Därjämte borde vederbörande myndigheter tillhandahålla särskilda anvisningar om den nya bestämmelsens innebörd och tillämpning. I sådant hänseende kan det visa sig önskvärt att bl. a. ange en ungefärlig förmögenhetsgräns, som i normalfallen ej får överskridas.

Såsom redan antytts förefaller det lämpligt att grunderna för indrivning av skatt genom utmätning och indrivning också blir föremål för uppmärksamhet. En samordning med bestämmelserna om avdrag vid existensminimum torde lämpligast kunna ske genom direktiv åt utmätningsmännen.

Med anledning av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en översyn av bestämmelserna om avdrag för ned-satt skatteförmåga vid existensminimum och i samband därmed utfärdande av direktiv för en mjukare tillämpning av reglerna om indrivning av skatt.

Stockholm den 25 januari 1958

Martin Larsson